

УДК [025.5]:796.077.5

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ ФІЗКУЛЬТУРНОГО ПРОФІЛЮ З ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА

Ірина СВИСТЕЛЬНИК

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті проаналізовано діяльність бібліотеки вищого навчального закладу фізкультурної освіти з формування інформаційної культури студента. Показано, що інформаційна культура є важливою частиною професійної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури чи тренера з обраного виду спорту, інструментом для набуття нових знань у рамках обраної спеціальності. Головне завдання бібліотеки вищого навчального закладу полягає у формуванні інформаційної культури засобами довідково-пошукового апарату – системою карткових каталогів і картотек та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій – електронними навчально-методичними комплексами та електронним каталогом.

Ключові слова: інформаційна культура, бібліотека, студенти, вища фізкультурна освіта.

Актуальність. Інформаційне суспільство ставить перед професійною освітою завдання підготовки фахівців, здатних до самоосвіти й саморозвитку, вільного визначення себе у професії, які володіють різними засобами опрацювання інформації [1,2]. Невід'ємним компонентом багатьох видів професійної діяльності є інформаційна діяльність, тому формування інформаційної компетентності студентів є важливим завданням навчального процесу. Інформаційна культура особистості – один із головних компонентів професійної компетентності фахівця, що характеризується знаннєвим (операційним), поведінковим (практико-діяльнісним) і ціннісно-орієнтованим аспектами [3].

Уміння знаходити й використовувати потрібну інформацію є важливим елементом вищої фізкультурної освіти. Майбутній фахівець галузі фізичної культури і спорту має бути готовий до роботи в умовах постійного накопичення знань та інформації. Тому у процесі підготовки фахівців високої кваліфікації необхідно сформувати в них такі навички роботи з інформацією, які б відповідали сучасному рівню інформатизації та дозволяли швидко засвоювати нові знання і продукувати на їх основі нові [6]. Інформаційне середовище будь-якого ВНЗ як такого і ВНЗ фізкультурного профілю зокрема створює бібліотека навчального закладу, яка сприяє формуванню інформаційної культури, підвищує інформаційну компетентність, надає можливість використовувати необхідну інформацію, у тому числі й електронну.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в рамках основної теми 1.2.1 Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 рр.

Мета дослідження — визначити роль бібліотеки вищого навчального закладу фізкультурного профілю у формуванні інформаційної культури студентів.

Матеріали дослідження. Інформаційну культуру студентів почали розглядати як спеціально організований, цілеспрямований процес у 70-х роках ХХ ст. Відтоді разом зі змінами у трактуванні поняття „інформаційна культура” змінювалися й підходи до її формування. У сучасному суспільстві є всі підстави говорити про формування інформаційної культури як елементу загальної культури особистості, основу якої становлять відомості про інформаційне середовище, закони його функціонування, уміння орієнтуватися в інформаційних ресурсах. На думку вчених [4, 5], інформаційна культура є показником не загальної, а швидше професійної культури, яка стає важливим чинником розвитку особистості.

Інформаційна культура студента в широкому аспекті є невід'ємною частиною професійної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури чи тренера з обраного виду спорту, інструментом для набуття нового знання в рамках обраної спеціальності. Інформаційна культура в інноваційному аспекті позиціонується як професійно значуща особиста якість студента, спрямована на раціональну, ефективну, зважену взаємодію з інформаційним середовищем, у результаті освоєння якого зовні отримана інформація стає особистим інструментом діяльності

та власної компетентності. У наш час інформаційна культура стає самостійним науковим напрямком, яким сьогодні займаються вчені та фахівців різних галузей знань. Сам термін „інформаційна культура” є несталим, тому визначити, який із компонентів є головний – інформація чи культура, – майже неможливо, оскільки інформаційна культура базується на основі комплексу знань, умінь і навичок, необхідних студентові для знаходження, виявлення, опрацювання, збирання та відтворення інформації у традиційному або автоматизованому режимах.

Сучасна практика вищої освіти, що склалася, свідчить про обмеженість підходу до формування інформаційної культури студента, яка зводиться до розуміння інформаційної культури лише в контексті оволодіння навичками роботи з персональним комп'ютером і обмежує локальність вирішення проблеми в цілому. Обмежений характер багато в чому зумовлений недооцінкою необхідності формування інформаційної культури студента за допомогою спеціальної навчальної дисципліни та діяльності бібліотеки ВНЗ. Діяльність бібліотеки з формування інформаційної культури студента є спеціально організованим, цілеспрямованим процесом, що передбачає навчання спеціальних інформаційних знань та вмінь шукати, опрацьовувати й правильно використовувати знайдену інформацію. Сучасному студентові необхідно володіти певними складовими інформаційної культури: теоретико-світоглядними, до яких належать теоретичні знання про інформацію, її сутність, види, класифікацію, закони розповсюдження, розуміння її ролі в розвитку особистості, і практичними – вміння знаходити потрібну інформацію серед численних інформаційних джерел, аналітично опрацьовувати її, подавати і правильно її представляти (як списків літератури тощо).

Бібліотеки навчальних закладів повною мірою володіють необхідним педагогічним потенціалом і є особливим педагогічним середовищем. Вони мають необхідний навчальний арсенал, що зростає відповідно до їх інтеграції в інформаційну інфраструктуру освіти [7].

Реалізація освітньої функції завжди була невід'ємною складовою діяльності бібліотеки, адже здійснення навчального процесу неможливе без опори на бібліотеку та її інформаційні ресурси. Кардинальні зміни, що відбуваються у наш час в освітній системі, не можуть не впливати на бібліотеку та виконання нею освітньої функції: вона має забезпечувати відповідні динамічні зміни, відображати зростання інформації та застосовувати у своїй діяльності сучасні інформаційні технології. Традиційно бібліотеку прийнято розглядати як сукупність наявних інформаційних джерел для навчання. Своєю чергою кожен викладач навчального закладу під час навчання має формувати у студента уміння навчатися, добувати інформацію, отримувати з цієї інформації необхідні знання.

Зазвичай перше знайомство з інформаційними джерелами, зокрема з навчальною книгою, відбувається в бібліотеці. Студент, звертаючись до бібліотеки, має володіти методами багатоаспектної інформаційної діяльності. Основа інформаційної підготовки – це вміння ефективно вести пошук необхідної для навчання (написання рефератів, виконання самостійної роботи тощо) інформації. Пошук інформації безпосередньо пов'язаний з умінням користуватися довідково-бібліографічним апаратом – каталогами, картотеками та довідковими джерелами – енциклопедіями і словниками.

В усіх бібліотеках ВНЗ фізкультурного профілю каталоги і картотеки є інструментарієм для пошуку інформації, яка зосереджена в бібліотеці того чи іншого навчального закладу. Студентові достатньо знати алгоритм і технологію інформаційного пошуку, який складається з чотирьох стадій: формулювання запиту (початок пошуку), дія (пошук), огляд результатів (результат, який студент отримав після пошуку), процес задоволення інформацією (інформація потрібна чи ні) або процес удосконалення (повернення до повторного пошуку з іншим формулюванням запиту). Важливою умовою ефективності пошуку інформації є знання особливостей і призначення каталогів: алфавітного, систематичного, предметного. Практика роботи показує, що студенти плутають систематичний каталог, у якому інформаційні джерела розміщені за галузями знань (педагогіка, психологія, історія, економіка, фізичне виховання, види спорту тощо), з предметним каталогом, де описи потрібної інформації розміщені за ключовим словом, словосполученням, темою або предметом (баскетбол, адаптивна фізична культура, втома). Не кожний студент, знайшовши потрібну інформацію в одному із вказаних

каталогів, знає, що картка називається каталожною, а інформація, подана на ній, – бібліографічною. Не кожний студент готовий правильно виписати інформацію з каталожної картки і подати її для пошуку книги чи статті бібліотекарю читальної зали або абонементу, оскільки для цього необхідно знати перелік обов'язкових бібліографічних елементів: назву, рік, номер – якщо це журнал, якщо книга – автора та назву. Більша частина студентів, особливо першокурсників, не розуміє, де саме шукати останні наукові дослідження з певної теми, тематики для написання реферату, виконання самостійної роботи, а де знайти книгу з обраного виду спорту, теорії та методики фізичного виховання тощо. Студенти часто не мають елементарних навичок самостійної роботи з інформацією на традиційних та електронних носіях, ефективного її пошуку, за винятком проглядання першоджерел, рекомендованих викладачем; більшості студентів бракує знань з оформлення студентських наукових робіт. Сукупність знань у цьому випадку сформована лише розумінням того, що сам бібліотекар має відшукати у фонді бібліотеки необхідну інформацію за темою, тематикою, переліком питань для самостійної роботи з навчальної дисципліни.

Аналіз інформаційних запитів дозволяє окреслити три аспекти інформаційної культури студентів: знання студентів, необхідні для здійснення інформаційної діяльності; характеристика умінь і навичок, які належать до інформаційної діяльності; комунікативні складові інформаційної культури.

Досвід роботи бібліотеки показує, що можна виділити три рівні інформаційної підготовленості: первинний, розвинений та професійний. Перший рівень передбачає, що студент знає про те, що необхідну книгу можна отримати в бібліотеці (будь-яку інформацію – у мережі Інтернет); другий визначає розуміння студента, що для пошуку інформації створено довідково-пошуковий апарат – систему каталогів і картотек, завдяки яким можна знайти необхідну інформацію, але користування ними потребує певних навичок (у мережі Інтернет такі навички не потрібні – комп'ютер самостійно за запитом відшукає потрібну інформацію). Третій рівень дозволяє студентові безперешкодно звертатися до каталогів і картотек, шукати потрібну інформацію за прізвищем автора, темою, тематикою тощо, відбирати потрібну інформацію, аналізувати її і подавати відповідно до навчальних чи наукових завдань.

У своїй діяльності бібліотека більшою мірою співпрацює з категоріями студентів, які належать до перших двох рівнів. Бібліотекарі допомагають студентам у пошуку інформації в каталогах і картотеках, скеровують їхній пошук у правильне русло, звертають увагу на помилки у здійсненні інформаційного запиту на потрібну інформацію (не вказав номер журналу, рік видання, сторінки, якщо це стаття), тим самим розвиваючи та формуючи інформаційну культуру.

Висновки. Інформаційна культура студента, здатність до самоосвіти є необхідною умовою для його формування як фахівця, для подальшого професійного розвитку, є необхідним інструментом придбання нового знання в рамках обраної спеціальності. Інформаційна культура повинна сприяти розвитку евристичних здібностей студента, стимулюванню активної самостійної діяльності, самостійним пошукам знань, творчих і наукових-досліджень, реалізованих у реферативних, курсових, дипломних і магістерських роботах. Бібліотека ВНЗ як інформаційна інфраструктура має всебічно формувати інформаційну культуру, сприяти поглибленню знань інформаційного пошуку засобами довідково-пошукового апарату – системою каталогів і картотек, а на сучасному етапі ще й із застосуванням інформаційних технологій – електронних каталогів, навчально-методичних матеріалів.

Список літератури

1. *Бельская Н. Л.* Система самостоятельных работ как средство активизации учебной деятельности студентов в обучении математике : дис. ... канд. пед. наук / Н. Л. Бельская. – М., 1999. – 164 с.
2. *Зиновьева Н. Б.* Информационная культура: современные подходы к рассмотрению объема понятия / Н. Б. Зиновьева. – М., 1999. – 245 с.

3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Даниел Белл ; пер. с англ. ; под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – 785 с.
4. Виноградов В. А. Создание информационной культуры для Европы / В. А. Виноградов, Л. В. Скворцов // Теория и практика обществ.-научн. информатики. – 1991. – № 2. – С. 5-29.
5. Сухина В. Ф. Человек в мире информатики. – М. : Радио и связь. – 1992. – 111 с.
6. Свистельник І. Формування інформаційної культури студентів ВНЗ фізкультурного профілю / Ірина Свистельник // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту / за заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2010. – Вип. 14, т. 1. – С. 283-287.
7. Апшай Н. І. Підвищення культури студентів в умовах інформатизації освіти / Апшай Н. І. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 5. – С. 3-6.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БИБЛИОТЕКИ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ ФИЗКУЛЬТУРНОГО ПРОФИЛЯ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТА

Ірина СВИСТЕЛЬНИК

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. В статье проанализирована деятельность библиотеки высшего учебного заведения физкультурного образования по формированию информационной культуры студента. Показано, что информационная культура является важной частью профессионального мастерства будущего учителя физической культуры или тренера по избранному виду спорта, инструментом для приобретения нового знания в рамках избранной специальности. Главное задание библиотеки высшего учебного заведения заключается в формировании информационной культуры средствами справочно-поискового аппарата – системой карточных каталогов и картотек и современных информационно-коммуникационных технологий – электронными учебно-методическими комплексами и электронным каталогом.

Ключевые слова: информационная культура, библиотека, студенты, высшее физкультурное образование.

THE IMPORTANCE OF LIBRARY IN HIGHER EDUCATIONAL SETTINGS AS AN INEVITABLE FACTOR OF GAINING GENERAL KNOWLEDGE

Iryna SVISTEL'NYK

Lviv State University of Physical Culture

Annotation. The article overlooks the idea of library importance on higher educational settings as an inevitable factor of gaining general knowledge. It is proved that general knowledge is the significant core of pedagogical skills in any selected kind of sport and the source of new experience and outlook. The main task of any librarian is to systemize the literature with the catalogue cards, modern communicative access, electronic scientific and methodological complexes and electronic catalogue.

Key words: general knowledge, library, students, higher physical education.